По конфіскаті — наклад другий.

Ч. 7 (161). Львів, четвер 11. січня 1923. Почтову належність оплачено гуртом. Рік II.

ГРОМАДСЬКИЙ ВІСТНИК

Перемишль
Впр. о. Зубрицький А.
Чацкого 6.

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО РАНО.

РЕДАКЦІЯ И АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок 10., II. пов.
Конто почт. щад. 143.322.
Адреса для телеграмів Громадський Вістник Львів.
Нач. Редактор приймає від 10—11 год. передпол.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно в краю 5880 Мп.
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 дол., Франції, Голяндії, Бельгії 10 фр. фр., Італії 10 лірів, Німеччині 7500 н. марок, Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. корон, Румунія 50 лей, Болгарії 50 левів, Австрії 7500 мп. Зміна адреси 300 мп.

В справі оголошень звертатися до Адміністрації.

Ціна примірника 200 мп.

ВИДАЄ: ВИДАВНИЧА СПІЛКА „ДІЛО“.

✝

ЮЛІЯН СІЧИНСЬКИЙ

емеритований надрадник дирекції домен і лісів, довголітний голова Управи Видавничої Спілки „Діло“ предсідник Управи „Народної Торговлі“, член надзірних рад в численних українських інституціях помер 9. січня ц. р. в 73. році життя. Похорони відбудуться в четвер 11. січня ц. р. о год. 1. по пол. з дому жалоби вул. Панська ч. 17.

Львів, 10. січня 1923.

Велика европейська криза.

Коли два і пів місяців тому подався до димісії Льойд Джордж то вся Франція глибоко відітхнула: нарешті! До Л. Джорджа прилипла була марка германофіла й ворога Франції, оборонця знеквалджених ворогів і противника дальшої союзницької коаліції. І коли після ґенуенської поразки та очевидної компромітації англійської політики у грецько-турецькому спорі раз-ураз частійші розмови про недалекий упадок англійського премієра стали ствердженням доконаного факту — вся льондонська консервативно, незалежно - ліберальна (Аскіта) й робітнича преса одноголосно признала недавнього півбога Англії найбільше непопулярною особою, що була при кермі влади на островах від часів Стюартів. Під часлом повороту до ясної і простолінійної закордонної політики, опертої на тісному союзі з Францією перевели консерватисти побідну виборчу кампанію; окликаний ворогом такої політики, Льойд Джордж провалився при виборах, як не мога гірше, бо у новому парляменті опинився на чолі невеличкої жмінки ледве біля пятидесяти своїх однодумців.

У Франції запанувало захоплення таким зворотом справ і передова французька преса приняла зневажливий тон, скільки разів прийшлось згадати колишнього голову велико британської делегації на мировій париській конференції. Таким тоном відповів був і Поанкаре на відомі ревеляції Льойда Джорджа про анексіоністичну політику Франції; якось мовляв, не все воно таке страшне й небезпечне, бо от, відколи немає Льойда Джорджа, панує прегарна гармонія між союзниками, найкращим доказом котрої є успішний хід льозанських розмов про ті самі справи, які ще недавно були причиною таких гострих суперечок між Англією і Францією. Алеж як швидко заговорили в Льондоні й Парижі цілком иншим голосом і, на диво, таким самим, що говорили ним підчас останніх місяців премєрства Льойда Джорджа, з тим виїмком, що зараз відповідальним оборонцем англійських інтересів являється не особа говірнього валійського адвоката, яку ненавиділи у Франції та яка просто надокучала своїм безконечною диктатурою в Англії, але людина з холодного-купецького світа, якій менш усього можна закинути фразерство, односторонність, пристрасність чи запальчивість — себто всі ті мнимі гріхи, які буцім то мав на своїй совісти попередник Бонара Лоуа.

З хвилиною коли справа німецьких воєнних відшкодувань, найбільш пекуча проблема Европи, а за нею всього світа від часу підписання версайського договору, коли лише ота справа перестала бути легко заторканим предметом з нагоди якоїсь чергової виміни компліментів поміж Парижем і Льондоном, та пішла на зелений стіл, за котрим засіли представники обох великих держав, щоби приняти про неї конкретні рішення, — з тією хвилиною показались величезні риси в отій голосно рекламованій гармонії. Ні одна союзницька конференція, яка відбулась за час восьмилітнього премєрства Льойда Джорджа, не кінчилась так різко й швидко в наслідок виринувшої ріжниці поглядів, як саме конференції про воєнні відшкодування, на котрих англійську думку висловлював Бонар Лоу. Ледве три тижні ділять нас з того часу, як у Льондоні зїхались премєри пяти союзних побідних держав Европи, приїхали на те, щоби виголосити програмові промови й негайно розїхатись по домах. Точ-точ та сама історія повторилась 2—3 січня ц. р. у Парижі, тільки тепер справа стала далеко поважнійшою, бо у прощальних квасно солодких промовах не було вже згадки про намір нової недалекої зустрічі, про бажання нової спроби звести до спільного знаменника волю Англії і Франції відносно найболючійшої справи — справи воєнних відшкодувань, призначених версайським договором.

Можливо, що це є саме прикметою теперішнього англійського премєра ставляти справи зразу так ясно, щоби всі можливі сумніви щодо її суті були усунені, так, щоби зясування їх не забирало учасникам нарад зайвого часу. І дійсно, таких ясних, простих і — гострих, не по формі, а змісті слів, як їх тільки що сказав у Парижі Бонар Лоу, світ давно вже не чув: „як що поміж Англією і Францією дійсно виявиться глибока ріжниця поглядів, то буде неможливо шукати порозуміння“. А відповідаючи на ці слова Поанкаре заявив з свого боку, що пропозиція, яку він ставить, є „останнім словом Франції“. Ріжниця думок виявилась у такій ширині, що дійсно зайво було дискутувати. І ось, замісць зміцнення франц. англ. союзу — наглядний розпад Антанти.

Британський премєр виходить із холодно-купецького заложення, що грошеву справу, справу господарсько-економічного характеру, треба усунути від мотивів політики, і то такої політики, яка завжди ще рішається при участи генералів. Французький же проєкт поладнання справи відшкодувань є безумовно проєктом наскрізь політичного характеру, себто є продовжуванням тону версайського договору в усіх його точках, дарма, що скрутне становище фінансів Франції не викликує у нікого найменшого сумніву. Коли такий характер париських пропозицій Англії і Франції є витримуванням характеру попередніх англійських і французьких проєктів у цій справі, то деякою несподіванкою явився виступ Італії, яка цим разом зразу отверто станула по стороні Франції і, очевидно, Бельгії. Такий крок Італії має означувати порвання з дотеперішньою її т. зв. пасивною ролею, ролею посередника поміж Францією і Англією в усіх їхніх різких непорозуміннях. Італія домагається нарівні з Францією безоглядного виконання версайських зобовязань Німцями, й заплати всього того, що й їй, Італії, належить по букві мирового трактату. І ось, в наслідок такого становища Італії, не Франція, а Англія опиняється на одинці. Недавно Льойд Джордж грозив ізоляцією свойому французькому союзникови, сьогодні Поанкаре завертає ці загрози у бік Бонар Лоу'а й цілком недвозначно дає зрозуміти, що Франція не буде плакати, втративши союзника, який лише перешкаджає їй.

Найблизчий розвиток випадків рішатиме про долю Европи знову на довгі десятки літ а то й цілі віки. В англійському парляменті відчитують довгі статистичні дані про стан европейських армій, про хід зброєнь і про казкові суми, які йдуть на втримання воєнного поготівля на всьому світу. Із тих холодних чисел виходить, що тепер, в час істнування Ліґи Націй, кількість европейських вояків є більшою на пів міліона, ніж була перед війною 1914 р., та що видатки на зброєння перевищають довоєнні воєнні видатки на 24 відсотки! І ось, англійські політики радять цілком усунутись від справ европейського континенту та занятися виключно питанням перебудови британської імперії на нових основах, цілком сепаратних від основ істнування решти европейських держав. А Франція дісталаб тоді цілком вільну руку перейняти безконкуренційну геґемонію на европейському суходолі.

Щож на це Америка? Саме тепер коли Англія заповідає перейняття й собі американської політики невтральности в европейських справах, саме тепер державний секретар Зєдинених Держав Юз заговорив про потребу міжнародньої комісії фаховців, про можливість американського посередництва, словом, про можливість повороту Америки до співпраці над розвязкою заплутаного клубка проблєм старої Европи, яка знову станула над новою пропастю. І єдиний ще можливий порятунок для Европи, — це саме зміна курсу европейської політики Зєдинених Держав Північної Америки. Як що-ж цієї зміни не буде, коли Англія й собі прийме ролю байдужнього стороннього глядача, як що Франція покличе генералів на поміч економістам і вкупі з Бельгією і Італією почне зброєю рішати про справедливість і реальність версайського договору, як що нова розрада поміж союзниками потягне за собою нову колотнечу на Близькому Сході — ми стоїмо на передодні нової небувалої в історії катастрофи, яка жде многострадальну Европу.

Авторитет і демагогія.

Історія поодиноких религій, політична історія поодиноких народів, а навіть історія боротьби поодиноких кляс громадянства за своє визволення, виказують, що религії і народи ставали на вершинах своїх змагань-ідеалів, вводячи їх в дійсне життя тоді, коли знайшлися люде — провідники геніяльні, або непересічної міри, яких авторитет потягав за собою маси і ставив їх у службу за здійснення религійних, національних чи державних ідеалів. Те саме у високій мірі можна сказати і про внутрішню історію кождого громадянства, де до влади приходили ці кляси, що зорганізувавшися коло свого організатора-провідника з небуденним розмахом, примусили коритися собі инші верстви громадянства. Одним словом, історію людства творили і творять не товпи-маси, що самі про себе є позбавлені ясної провідної думки і свідомого безперервного змагання до здійснення намічевої вищої мети, але поодинокі люде з великим умом і неменшим авторитетом та групуючіся біля них, чи їх ідей розмірно незначні гуртки однодумців. Маси беруть участь в тій творчости тільки посередно. Так званий поступ людства, чи розвій поодиноких народів намічує на свому шляхови як придорожні стовпи поважні імена, що тішилися нераз незвичайним авторитетом, який часто сягав і нерідко ще сягає далеко, далеко поза їх могилу...

Річ зовсім природна, що противники загально авторитетних людей старалися підкопати їхній авторитет з цею ясною ціллю, що знищивши авторитет, підкопавши довіря до даних провідників, нищать тим самим і справу, за якою стоять ці в даній хвилі провідники — керманичі народів, чи певних кляс. В засобах тоді не перебирають, особливо коли йде мова про політичну, чи державну боротьбу. Нема злочину, якого не закидувано би провідникам противних таборів, бо кинення самого підозріння у безкритичні товпи, що все радше держали з Варавою як з Христом, вже є нераз великим тактичним, а буває і дійсним, успіхом для тих від, кого вийшло це підозріння.

В тому самому напрямі працю-

ють люде з власного табору, що з зависти або инших особистих низьких причин валять в авторитет провідників, підлещуючися товпі, обіцюючи їй користи і благодати, у здійснення яких самі не вірять, а все з метою поваления авторитетних, впливових людей, щоби хоч на хвилю засісти на їх місці без огляду на це, яку шкоду принесе такий поступок навіть цій справі, за яку горлали. Це демагоги, дешеві і хвилеві любимці вулиці, що безперериву кидають болото на всіх і вся і кричать вічно, що нема правди на світі, тільки у них, ну — і в Бога трохи.

Вагу авторитету з одного боку, а шкідливість демагогії з другого, бачиться нагляднό передовсім в часі визвольної боротьби за здійснення найвищого ідеалу кождого народу — в хвилі творення власної державности. Щоби не сягати далеко, пригадаю, що брак авторитетної, загально признаної одиниці на наших очах на Великій Україні від 1917. року по нинішні дні був у високій, — може найбільший — мірі причиною, що нам поки що не вдалося державне будівництво. Це зокрема треба сказати про період Центральної Ради і Директорії, отже про часи, коли виринало багато ріжнородних божків і отаманів, признаваних хіба невеличкими гуртками, шумно названими партіями, що поборювали себе взаїмно і не вміли пірвати за собою широкого загалу. Демагогія тріюмфувала і спричинила нашу сучасну державну руїну. Короткий період гетьманату, коли державна ідея скупчилася біля особи Скоропадського і коли біля нього згуртувалися не ревуни демагоги, але люде, що знали своє діло будування держави і дійсно державу будували, є для нас яскравою ілюстрацією, що демагогічними методами Центральної Ради і Директорії української держави не збудуємо і її не закріпимо. Такий погляд на найновійшу історію нашої державности шириться що раз більше серед українського громадянства і він є порукою, що помилки з 1917. по 1920. може більше не повторяться і що в слушний час прийдуть до голосу не люде вулиці, але такі, що мають кваліфікації на державних будівничих і справдішних провідників народу.

Трохи краще, хоч далеко не зовсім добре, представлялася справа з нашою державною роботою на Галицькій Україні. Тут мали ми деякі політичні традиції, мали людей з певним виробленим іменем і пляни державної будови та їх виконування були дещо кращі як на Великій Україні. Без великих помилок однак і тут не обійшлося. Знайшлися люде, що підкопували авторитет своєї влади, а навіть приготовляли державний переворот. Виринули ріжні демагоги, особливо у цій части краю, де певним впливом користувалася група Трильовського або т. зв. селянсько-радикальна партія, якої провідники вже з давен давна демагогічними кличами добре підмулили ґрунт. Це так зване Покуття і Гуцульщина, части нашого краю з найвищим відсотком українського населення, але політично найбільше здеморалізовані.

Живучи перед кільканайцяти роками в Коломиї, приглядався я на місці „роботі" ріжних „батьків" і „радикальних дубів". Поважної, трівкої, обчисленої на дальшу мету організації і праці не було там ніколи. Самі хвилеві фаєрверки і нездійснимі постуляти („постолята").

Грали вони на найнищих інстинктах, нищили впливи інтеліґенції, руйнували, а не будували.

Повним блеском затріюмфувала там демаґоґія в часах нашої влади в р. 1918/19, яку свого часу обширно представив в пресі п. Захар Скварко. Одним словом, найгірше за української влади представлялися терени „радикальних дубів" — ні організації, ні творчої роботи, все хотіли брати від власної держави, не даючи їй нічого!

Безмежно шкідливі наслідки демагогії показалися безцеремонно у хвилі нашої руїни. Політична і національна безхарактерність не мала вже ніякого стриму. Цілий ряд провідників „сел. радикальної партії" посунув відразу у службу польської державної ідеї, а навіть у службу польської дефензиви. Інтеліґенти і неінтеліґенти — всі всуміш поклонилися „тріюмфаторови", забігаючи його ласки. З ніодної части нашої нещасної батьківщини, тільки виключно з Покуття й Гуцульщини ішли депутації в Варшаву, — ніхто противникови не кланявся, тільки вчерашні непримиримі демаґоги, нинішні „радикальні дуби".

Прийшли вибори до варшавського сойму. Загал нашого громадянства здав політичний іспит з дуже добрим успіхом. Не дописав лишень терен „радикальних дубів". З цеї частини краю вийшло аж чотирьох східно-малопольських „хлопсько-влосцянських" кандидатів. Сповнилося це, що часто говорив покійний покутський потентат барон Мойса Росохацкі, що „радикали (розуміється — Трил.) — то мої люде". Польська адміністрація і польська преса, що підкопували і підкопують авторітет нашої інтеліґенції і наших керманичів, пішли згідно з тими, що нераз на вічах горлали на наших „панів і попів".

Села на Покуттю, села, що їх українські інституції розпарцелювали між місцеве українське населення, дали добровільно високий відсоток голосів на „східно-малопольських влосцян" — польських хлібоїдів. Було правило, що де давнійше було більше демагогії, там обильнійше було польське жниво при останніх варшавських виборах.

Що більше. Навіть т. зв. москвофільські села не виломилися зпід загальної солідарности, бо там ніхто не працював над знищенням авторітету і чорна демагогія малий мала там доступ. Політична безхарактерність значної части Покуття і темнота та непорадність бідного гірського населення мають нині своїх „репрезентантів" в Варшаві.

Це невідрадне явище нашого публичного життя нехай буде для нас болючою наукою! Наше свідоме громадянство мусить працювати над знищенням демагогії, цього справдішнього рака, що розкладає здоровий національний організм. Розумна критика авторитетних людей очевидно конечна, але їх підривання і обкидування болотом, це „праця", що йде на користь виключно нашого противника. Часи тяжкі, боротьба за здійснення наших начальних змагань зовсім не легка і нам не вільно допустити до цього, щоби запанували у нас очайдухи-демагоги! До боротьби зі злочинною демагогією повинні подати собі руки всі наші громадяне, що здають собі справу з ваги теперішньої хвилі і з власної відповідальности перед історією!

Д-р Степан Баран.

Анахронічне безглуздя
або ендецька „реальна політика".

Істнує певна порода людей, до яких не відносяться усі ті примітивні, основні правди, що дають дефініцію людини. Це є невідповідальні Господні твори, не відповідальні за згуки, які видають, і за вчинки, які роблять. І перші і другі є такі дивоглядні — що перестали дивувати, а грішать такою безмежною і безкраєю глупотою, що звичайні, смертні люде, яких мало на увазі старогрецьке окреслення поняття νοῦς або староримське ratio, що такі звичайні люде ніяк не всилі збагнути всеї глибіні тієї анормальної глупоти. Бо дійсно: тільки людський розум має свої межі, але глупота є безмежною. Лише формою своєю, якою виявляються назверх, — артикулованими згуками й конкретними вчинками, — нагадують деяку свою свійкість із людським родом, від котрого перейняли зовнішні познаки. Все инше заховали незмінним ще з тих часів, про які сучасна наука говорить лише здогадами.

Нічого й казать, що поважно призадумуватися над ділами таких творів Господніх, аналізувати їх слова й учинки, полемізувати з ними, чи в який небудь инший спосіб трактувати їх нарівні із словами й учинками инших, справжніх, людей, — є річю цілком неможливою та цілком зайвою, бо нікому непотрібною. Бо хоч би ви тисячу разів доказали, що все, що роблять такі типи, є абсурдом, нісенітницею і невідповідальним божевіллям, хоч би ви не тільки покликувались при такому свойому осуді на найбільших авторитетів науки за минулих п-століть, хоч би ви говорили самими аксіомами, які не допускають ніяких сумнівів, — все рівно вся ваша праця піде даремне й ні на хвилину ніякого сліду з неї не залишиться. Бож сказано, що для таких типів не істнують відомі всім людям правди життьові і не тільки не істнують всіма признані аксіоми, як здобутки ріжних галузей науки, алеж навіть не істнують основні правила людського думання й взагалі не признається ними ніякого поділу людського знання та науки. Якжеж сперечатися із такими питаннями?!

Для ілюстрації повищих сумних міркувань, які є тому сумні, що стверджують факт істнування у наших часах такої quasi людської породи, — радимо прочитати передову статтю в останньому недільному числі „Słow-a Polsk-ого", під котрою красується підпис „самого" Станіслава Грабского. „Jakiegoż narodu są zaś własnością nasze ziemie kresowe? Białorusinów czy Ukraińców? Ależ katastrofa wyprawy kijowskiej ostatecznie stwierdziła, że narodu ukraińskiego naprawdę niema..." і т. д. і т. п.

Ми глибоко вдячні Хієні за реорганізацію „Słow-a Polsk-oro", яка покликала на можновладний редакторський стілець у цій газеті „самого" пана Ґрабского. Цілком поважно, дарма що, як видно, п. Ґрабскі має величезний талант гумориста, який віддав би де-де більші послуги „Szczutk-ови". Цілком поважно дякуємо п. Ґрабскому за його співпрацю з нами над скріплюванням і підсилюванням української національно-державної думки серед найширших мас нашого народу, змічнюванням національної самосвідости того народу, якого істнування заперечує п. Ґрабскі. Ми так само вдячні спомини маємо про Пуришкевичів і з приємністю згадуємо „Приказ по Полтавскому отряду нр. 10" ґенерала Денікіна, в якому одним махом пера перекреслювалась не тільки українська революція, але все чисто, що коли небудь казалось про Україну й Українців, включно з самими цими назвами.

Приємно є стверджувати, що мається із т а к и м и ворогами до діла. Вони не були й не є страшні, бо не є страшною справа, вислід котрої згори докладно відомий. І не нашим ділом пояснювати ворогам, як вони чудово працюють на нашу таки користь. Про користь із безглуздої мазанини п. Ґрабского казатимуть майбутні, так само, як ми зараз можемо стверджувати величезну користь із таких історичних викриків польських „патріотів" типу Грабского як „Niema Ukrainy jest tylko Polska i Rosya", або московських гасел у роді „Не било, нет і не будет!"

З Волині та Холмщини.

Народ і його вибранці.

На різдвяні ферії розїхалися наші посли по своїм округам виборчим. Скрізь на Волині, Поліссю та на Холмщині відбуваються посольські справоздавчі віча. Народ допитується—які вигляди на призерження національно-політичних наших свобід-вольностей. У першу чергу добиваються люде від своїх послів виборoти „Р і д н у Ш к о л у".

Ось громада села М и р и н на К о в е л ь щ и н і (над р. Стоходом) на вічу ухвалює резолюцію, аби народні школи з викладовою польською мовою перетворені були на школи українські. Взивається тем послів, аби вони подбали про відбудову знищеної війною господарки. (У тому селі людність вибудувала самотужки лише три хати, рештаж господарів туляться в землянках або тимчасових бараках!)

Н а В о л о д и м и р щ и н і та в Л у ц ь к о м у п о в і т і (широка широченна смуга російсько-німецького фронту) сліди руїни місцями нібито ще більші. Всюди одначе, поза домаганням допомоги на відбудову, клич „Р і д н а Ш к о л а" є одним з найперших.

Приготування до ювилею Наук. Т-ва ім. Шевченка

Наукове Товариство ім. Шевченка у Львові готовиться святкувати в 1923 р. 50-ліття свойого істнування. В сій справі відбулися на днях наради Виділу та всіх наукових секцій Н. Т. ім. Ш. На внесення голови Н. Т. ім. Ш. проф. д-р В. Щурата ухвалено:

1) Уладити святечну Академію.

2) Видати окремий ювилейний Науковий Збірник зложений з праць передовсім чужих членів Н. Т. ім. Ш. в їх рідній мові.

3) Уладити ряд наукових відчитів про науковий доробок у всіх областях наук та про культурне значіння Н. Т. ім. Ш.

4) Уладити ряд науково-популярних відчитів про значіння Н. Т. ім. Ш. в національно-суспільнім житю України, як лучника між Галичиною і Великою Україною та як пропаґатора української національної ідеї.

5) Видати історию Н. Т. ім. Ш. взагалі та історії поодиноких його агенд: бібліотеки, музея, друкарні, книгарні.

6) Видати популярну інформаційну книжку про Н. Т. ім. Ш.

7) Видати наукову бібліографію всіх видань Н. Т. ім. Ш.

8) Уладити виставу видань Н. Т. ім. Ш. та друкарні на тлі вистави всіх українських львівських друків XVI—XX ст., що має бути уладжена з нагоди 350-літнього ювилею появи першої української книжки взагалі й першої книжки у Львові з окрема.

9) Подбати про портрети найбільш заслужених членів а передовсім Ю. Романчука — одинокого живого ще члена Н. Т. ім. Ш., що підписав перший його статут у 1873 р.

10) Видати Біографічний Словник усіх дійсних членів Н. Т. ім. Ш., членів-основателів та почесних.

Для виконання перечислених ухвал вибрано окремі комісії.

Після атентату на чеського міністра.

(В останньому, різдвяному, ч. нашої ґазети помилково була пропущена телеграма з останньої хвилини, яка подавала опис замаху на чеського міністра фінансів Рашіна, а були поміщені одночасні телеграми про деякі подробиці цього атентату. Не вважаючи на те, що в звязку з трьохдневим різдвяним перериром у виході нашої ґазети, ця справа перестала бути гостро актуальною, — проте подаємо короткий перегляд даного випадку, як одної з найважніших подій останнього тижня):

В пятницю 5. ц. м. о пів до 9 год. зранка доконано атентату на міністра фінансів Ч.С.Р. д-ра Рашіна в хвилину, коли він всідав перед своєю хатою до авта. Банковий урядовець Йосиф Шуваль стрілив двічи в спину міністрови. Перевезеного негайно до санаторії міністра піддали рентґеновському розсліді і зараз же оперували. Рана була надзвичайно важка, так, що спершу лікарі не мали надії втримати раненого при життю; по пол. переведено другу операцію, а пізнійше стверджували поліпшення здоровля міністра, але заповідали, на випадок врятування життя д-ра Решіна, — досмертний параліж низчої половини його тіла.

Атентатчик, Йосиф Шуваль, який даремне намірився втекти, заявив при переслуханню, що стріляв з докладним розмислом. Його наміром було „допомогти пролєтаріятови вбивством реакціонера". Шуваль був колись членом комуністичної партії, з якої виступив у вересні м. р., ставши „анархо-комуністом". На думку атентатчика мін. Рашін дбав про інтереси чеської плютократії, а передусім свого власного банкового концерну. Замах був плянований Шувалем від кількох місяців і тільки випадкові перешкоди відсували виконання атентату. Сам виконавець атентату, Йосиф Шуваль, не має ще 20 літ (урodж. 1903 р.), мешкав при батьках в Нім.-Броді, де служив в курацийному Т-ві „Прага".

Безпосередною причиною атентату являється персональний підклад, а саме втрати які зазнав Шуваль у грі на біржі, за що він робив відповідальним міністра фінансів, котрий вживав безоглядні й рішучі заходи проти валютової спекуляції й задля втримання високого курсу чеської корони. Инша річ, що міністр Рашін, по партії націонал демократ, мав проти себе гостру опозицію поміркових кол і всіх лівих елементів, а передусім леґіонерів, проти котрих д-р Рашін виступав буже гостро. Перед Різдвяними Святами д р Рашін виголосив промову в Пардубіцах, у якій м. и. сказав фразу, що леґіонери кажуть тепер платити собі за свої давні заслуги для визволення батьківщини. Ця промова викликала справжню бурю; саме з кінцем 1922 р. 60.000 теперішніх і бувших леґіонері постановило заскаржити міністра Рашіна за образу чести, а крім того почулись були голоси про необхідність фізичної пімсти. Сам атентатчик не належав до леґіонів, алеж настрій, який панував довкола особи д-ра Рашіна, як правого національ-демократичного політичного діяча, чимало причинився до викликання стрілів, які тим самим мають виразно політичний характер.

Уряд ЧСР видав відозву до народу, в якій осуджує атентат на людину, яка поклала величезні заслуги для батьківщини; відозва кличе до спокою та заповідає й на дальше рішучість уряду вести державні справи міцною рукою. Безпосередньо атентат витворив в ЧСР важке внутрішне становище, бо саме тепер і премєр Швегля є важко хворий.

Незалежно же від причин і подробиць даного атентату у Празі, стріли, які поцілили міністра Рашіна, належать до явища тої самої катеґорії, яке ілюструвалось стрілами проти болгарського міністра Даскальова й польського президента Нарутовича. Політичне розярення, пристрасність і безоглядність методів політичної боротьби, тріюмф лише найбільше скрайніх гасел, — психоз, який огорнув уми, запаморочені пахом крови й стрільного пороху, та який не має виглядів швидко розвіятись, бо хаос, у якому від восьми літ крутиться весь світ, а передусім: стара Европа, не тільки не стихає, але й збільшується. З одного боку — невирішення справедливих визвольних змагань цілих народів, які не перестають боротись за свої права; з другого боку — несконсолідованість внутрішніх відносин державних новотворів; з одного боку істнуючий у світі мир, збудований на договорах, що не дали миру, з другого боку масове моральне здичіння, як наслідок жаху воєнного і розвуздання економічної вакханалії — ось тло, що на йому розвинулась манія політичних атентатів.

Велика Україна.

Загальне становище.

Громадський діяч з України, Росіянин, який недавно прибув до Парижа, подає, між иншим, такі відомости про ситуацію на Україні: Тепер совітський уряд одночасно з заміною окремих республик сбюзною державою змагається перевести децентралізацію адміністративного управління Росією. Це бажання викликано головним чином перекласти на плечі місцевих органів турботи про відшукання засобів для задоволення місцевих потреб. Звязок між центром й провінцією заховується лише шляхом канцелярського листування і декретів, але й то надзвичайно слабо.

Винятком являється державне політичне Управління, в якому централізація захована в високій степені. Державне Політичне Управління з техничного боку поставлено дуже добре. Використавши досвід царської „охрани", совітська влада ще більше удосконалила техніку політичного росшуку й поставила його дуже високо.

Фінансове становище являється безнадійним. Під час Генуї совітський уряд змагався штучно стабілізувати курс совітського рубля; ці заходи дали певні результати, але після Генуї курс рубля знову почав дуже швидко падати. Фінансова криза, яку переживає совітський уряд, дуже важко відбилась на червоній армії. Військові частини в значній степені повинні добувати засоби для прожитку своєю працею. Вони відчиняють кооперативи, лазні, цирульні, що розуміється, відтягає їх від військової праці.

Серед робітників панує повне розчарування совітською владою. Дуже показним фактом являється позиція, зайнята робітниками в звязку з завязанням рапальської умови. Чутки, які зявились тоді, про те, що ця угода означає економічну окупацію України Німцями викликали в робітничій сфері співчуваюче відношення наслідком віри, яка істнує в організаторські здібности Німеччини.

Комуністи зневірились в своїх ідеях й впали духом. Неп захопив їх й знищив цілу їхню теорію.

Після париської конференції.

Офіціяльні заяви.

Англійська офіціяльна заява звучить так: „Після уважного розгляду французьких пропозиций, уряд його королівства прийшов до висновку, що ті пропозиції при своїй реалізації не осягнуть наміреної мети, а навпаки, матимуть убійчий вплив на економічний стан Европи. Длятого кор. уряд не прийме участи в здійснюванню тих пропозицій і не може взяти за них відповідальности. Одночасно кор. уряд запевняє, що, не вважаючи на непримириму ріжницю поглядів, не тільки англійський уряд, але й англійський народ незмінно зберігають приятельські відносини до Франції".

Французький офіц. комунікат: „Уряд французької республики уважно й подрібно обміркував англійські подробиці. Чим більше вглиблювався він в суть тих пропозицій, тим яснійше ставало йому, що ці пропозиції ведуть до величезного зменшення французьких домагань і до знищення версайського договору. Тому франц. уряд не вважав можливим згодитися з таким вирішенням справи. Франц. уряд жалує, що показалося неможливим дійти до порозуміння у такому поважному питанню з англійським урядом. Він дякує англ. урядови за його приятельську заяву і запевняє, що не вважаючи на ріжницю поглядів почування уряду франц. републики і франц. народу до Англії залишаться сердечними"

Німецький комунікат

Між иншим кажеться у йому: „Німеччина навіть не була вислуханою (на париській конференції), хоча по версайському договорі мала на це право. Навіть не принято до відома німецьких пропозиций у Парижі; на льондонській конференції, яка радила під проводом Бонара Лоуа, було вислухано й обмірковано німецький погляд. В звязку з відкиненням в Парижі англійського пляну відшкодувань, нім. уряд рішив не предявляти конференції своїх плянів без спеціяльних запросин, бо при теперішніх умовинах не було ніякої надії на те, що нім. плян буде взагалі обмірковуватися. Не вважаючи на це розчарування, нім. уряд гадає, що тільки розумне й можливе для Німеччини до виконання рішення справи відшкодувань, зможе врятувати Европу від катастрофи, що в противному випадку буде неминучою. Нім. уряд не зійде зі шляху наміченого нотою з 14. листопада м. р. та пізнійшими заявами, шляху, який райхстаґ признав доцільним!"

Англія жде.

Бюро Райтера повідомляє, що англійський уряд складе заяву про свою дальшу політику тільки тоді, коли вияснитьcя становище Франції.

Льойд Джордж радий.

Французькі ґазети звідомляють, що Льойд Джордж, який тепер перебуває в Іспанії, вислав телеграму до Бонар Лоуа, витаючи його з його становищем на париській конференції

Що дальше?

Дальша акція Франції в справі відшкодувань залежить від рішення репараційної комісії. Дізнавшись про це рішення, французький уряд мабуть повідомить про него держави Антанти і візве їх до участи в акції. Франція займе німецькі державні ліси в Надренії, оподаткує вуголь, займе своїми урядовцями всі митні установи в Рурській землі та на французькому кордоні, та стягатиме 25% від німецького експорту. Мабуть на протязі тижня французькі фаховці займуть ті посади в управі німецьких лісів і копалень. З урядовцями відійде туди 7500 французьких вояків. В Надренії і повздовж кордону є тепер вже 280.000 війська, яке має інтервеніювати на випадок опору з боку німецької місцевої влади. Такі відомости подає нюйоркський „Гереллд".

У Парижі радять.

Під головуванням Мілєрана відбулася у вівторок нарада з участю Поанкаре, марш. Фоша, міністра війни й публичних робіт. Радили над протинімецькою акцією

Санкції.

Першою санкцією, яка буде виконаною зараз після того, як комісія відшкодувань офіціяльно ствердить невиконання Німеччиною останньої доставки вугля, буде окупація міста Ессен; війська прийдуть з Діссельдорфу. „Журналь" пише, що Ессен займе велика військова сила з танками, панцирниками й воєнною повітряною фльотою. Обмірковується питання, яку валюту впровадити до окупованих земель, та що зробити з митним кордоном на землях, де тепер стоять англійські війська.

* * *

В останній хвилині.

Рішення комісії відшкодувань.

Париж. (ПАТ.) Авас. Комісія відшкодувань сконстатувала урядове ухилення Німеччини в справі достав вугля 3 голосами проти 1 гол. англійського делеґата.

Бордо. (ПАТ.) Польрад. Ухилення Німеччини тепер сконстатовані як і попередні дають Франції повновласть примінити супроти Німеччини конечні санкції, предвиджені уст. 18. II. анексу VIII. части версайського договору.

Проект Америки.

Льондон. (ПАТ.) Як зачувати американський проєкт управильнення репараційного питання, як його зясував у промові держ секр. Гюз у Ню-Гевел, є ще в завішенню аж до хвилі, коли Франція порішить оконечну ухвалу

Приготовання Франції до окупації.

Віденьь (ПАТ.) „Н. фр. Пр." з Кольонії: Згідно з звідомленнями з надренської провінції французькі військові власти роблять плянові приготування до походу на Ессен. Інжиніри вислані з Парижа остають дальше в Дісельдорфі. На зарядження окупаційних властей в Кольоні залізничий шлях з Кольонії на південь замкнено для залізничого руху. Тому ряд поїздів із угіллям мусів станути на отвертому полі. На зал. стаціях окупованої области загострено пашпортову контролю. Зачувати, що нач. французька команда в Моґунції звернулася до англійського команданта в Кольонії з запитом у справі перемаршу французьких військ через окуп. англійську смуґу, Є чутки, що відповідь мала бути вимиаюча, а саме англійська команда відповіла, що мусить запитати щодо цього Льондон.

Бельґія переводить окупацію.

Брукселя. (ПАТ.) Дальше йдуть енерґічні приготування до походу відділів бельгійських військ, котрі візьмуть участь в обсаді Поруря. Ніякого нового річника не будеться спеціяльно покликати під оружя. Сьогодні Тені зложить заяву в палаті.

Німеччина зірве дипльоматичні зносини з Францією.

Віденьь. (ПАТ.) „Н. Вр. Журн." Німецьке правительство задумує на випадок обсади Поруря зірвати дипльоматичі зносини з Францією.

Виїзд інжинірів.

Париж. (ПАТ.) ВКБ. По донесенням часописів бельгійські й італійські інжиніри виїхали сьогодні до Дісельдорфу.

Дописи з краю.

Більше арештувань в Бережанщині.

В бережанській тюрмі перебувало 192 політичних вязнів. По повітам було вязнів: з Бережан міста 11, з повіту 29, з рогатинського повіту 42, підгаєцького 39, перемишлянського 59, бобрецького 15, коломийського 1. Удержання вязнів коштувало 1,085.946 мп. в готівці а 3,420.000 мп. в харчах, даних бережанським громадянством. Гроші вложили: Кольонія Ніско 20.000, Рогатин 270.385, Перемишляни 82.110, Підгайці 150.600, учительство Бережанщини 65.000, Бережани-місто 285.700, повіт 25.051, вязні звернули за тютюн 163.700, спродаж муки 24.000. В харчах дали: громада Дусанів (рогат. пов.) около 40 кг. ріжної муки, котру передано Українському Захистови сиріт і громада Мозолівка (пов. Підгайці) 100 кг. разової муки.

Вязнями заопікувалося бережанське громадянство, яке масовими арештуваннями заголюкане не сотворило вправді формального ширшого комітету, але зложило гроша що могло і поспішило дуже певно з доставою харчів.

З технічних оглядів було неможливою річю сцентралізувати прохарчування в одній кухні, котра би могла варити для 192 людей. Тому остали вязні-селяне, маючи поміч з дому, здебільша на тюремнім харчі, а від Комітету діставали як доповнення харчу хліб, вудженину, чай і тютюн. Решту вязнів числом 81 — майже всіх інтелігентів — взяли на постійний харч жінки урядовців, що і без того видатку мусять числитися з грошем. Кожда з пань числом 24 варила і доставляла три рази в день харчі для 2—10 вязнів, а кілька пань працювало чи то цілий час дома, чи то по скінченій голодівці в тюрмі з таким самопожертвуванням, що забули майже на власний дім. Всі вязні оцінили як слід несену їм поміч і прислали на руки голови Комітету, котрий з нечуваною посвятою дбав про все, грамоту-подяку, писану з тюрми і заосмотрену у всі підписи. На сім місци слід зложити прилюдну подяку усім Жертводавцям, між котрими є кількох Жидів, що дали в жертві поважні квоти. З осталої квоти одержала „Рідна Школа“ в Бережанах 79.061 мп. Подібні рахунки є до переглянення у Голови Комітету.

М. Г.

Козівщина.

Польські вибори в нашім суд. повіті попередили арештування замітнійших Українців. В часі від 23. до 26. листопада приарештувала державна польська поліція такі особи: судовий радник Іван Масляк і м. голова філії „Просвіта“ Василь Чапля з Козови, Андрій Мандзій голова читальні і Іван Рижевський упр. школи в Слободі Зол. ст. Корнило Редкевич з Будилова, двох братів Володимир і Василь Стеткевичів з Плотичі і 4 виділових читальні з Плаучи великої.

Жандарми, які переводили арештування не могли виказатися припорученням себто наказом суду а жандарм, що арештував п. Василя Чаплю не знав навіть до якої власти має арештованого відставити і забравши невинного чоловіка з хати, водив його по Бережанах „від Анни до Кайфи“ не могучи ніде умістити аж в кінци приняла п. Чаплю магістрацька поліція, де і инших арештованих провізорично уміщувано а по списанню родоводів, не спитавши ані словом про вину, фабрикувала поліція типові жандармські „Anzeig-и“ переписуючи з підручника слово в слово §. 58 і 65 к. з. Всіх арештованих увязнено під замітом цих параграфів і в донесеннях не наведено ані одного конкретного случаю. Хто ці арештування спричинив годі довідатися, бо судя слідчий закривався урядовою тайною. Декого випускав суд згляднo поліція на інтервенцію місцевих Поляків на волю (радник Масляк) або випускано „на волю тоді, коли кому дома приключилося що (упр. школи Рижевський, якого теща умерла), инших увязнених як менше „благонадежних“ чи більше небезпечних держано в тюрмі в суді окружнім в Бережанах мало це місяць а може були би держали тих людей й досі непереслуханих, коли би вони не вжили послідного кряку розпуки і не примусили польського суду до переслухання та випущення на волю З добовою голодівкою.

Вибори, за які в Бережанах трималося стільки людей в тюрмі мимо цего не дали бажаного сусідам успіху, бо наші люде здержалися цілковито від голосування, голосували лишень мазурі-кольоністи, Жиди і хруні. Навіть такі села, як Таврів, де є косцюлок і де є латинники буває зачисляли себе до Поляків, збойкотовало вибори. В самій Козові голосувало 6 греко-католиків, котрі завдяки своїй „rzad-ности“ повинять деякі низші функції громадських чиновників. Загал почав тих хрунів вже бойкотувати. „Добровільна“ бранка відбувається в Козівщині так як і в краю.

Б.

Рогатинщина.

„Добровільна бранка“ до польського війська була в повіті призначена в речинци від 11—23 грудня 1922 р.

Кільканайцять зловила жандармерія при помочі війська; їх визнано здібними. Підчас латинських свят „лови“ на „добровольців“ припинились. Та за те зараз по новім році розпочались зі скріпленою силою. І так в ночі з 1. на 2. с. м. впав до села Підмихайловець сильний відділ жандармерії і почав [illegible] кання за призивними. Зловлено чотирьох. Одного збито до крови. Тої самої ночі зловлено в с. Явчу кількох, в Загірю двох, в Княгиничах одного. Всіх відставлено до Бережан до O. U. W. P. При ловленню хлопців жандармерія тероризує їх родини. Дня 15. грудня м. р. прийшов жандарм Павліцкі ще з одним до селянина Василя Шмотолохи в Княгиничах і загрозив йому, як що його брат сам не зголоситься на станицю поліції — „to nie ręczę panu, czy pan będzie w swojej chałupie siedzieć“. Між людей пущено поголоску, що як призивні добровільно не зголосяться, то їх родини попалять. Так і подібно грожено майже усім родинам.

В Княгиничах так сильно перестудився призивний Остап Наявко, що дістав запалення мозку і 30. грудня помер.

Дня 1. січня відбувся величавий похорон бл. п. Остапа Наявка при участи двох тисяч людей з Княгинич, Загіря, Явча, Васючина, Григорова та Помонят. Похоронні церемонії відправило двох священиків. Гремізльну участь в похороні взяли Товариства чит. „Просвіти“ і „Січ“ з Княгинич і з Загіря з вінцями з відповідними написями. Сильне враження на присутніх робили січовики в одностроях і лентах. На похороні не бракло і „влади“, яку заступав звісний в околици жандарм Вершта.

З польських справ.

Засідання польського сойму.

Перше післясвяточне засідання польського сойму відбудеться дня 16. ц. м.

Шукають лікарства на невиліччиму недугу.

В конференції над направою польської валюти, яка відбудеться небаром в Бельведері під проводом польського премієра Сікорского, приймуть участь бувші польські міністри: Бирка, Енгліх, Карпіньскі, Грабскі, Стечковскі, Міхальскі і Ястшембскі.

В правих кругах польського сойму говорять, що премієр Сікорскі звернувся до посла Сейди з запитом про евентуальну кандидатуру З. Хшановского на польського міністра фінансів. Сейда мав відповісти, що праві польські партії не можуть впливати на п. Хшановского в тому напрямі з принціпіяльних причин, щоби не брати на себе хочби посередньої відповідальности за дальший, поза парляментарний уряд,

Закопанські „накікули“.

Польський премієр Сікорскі, який в парі з маршалком польського сойму Ратаєм приїхав на короткий побут до Закопаного, відбув ряд конференцій з представниками польських лівих і правих угрупувань. Точних реляцій про зміст нарад нема. На всякий випадок говорилося в тих нарадах про взаємовідношення партій до ідеї утворення нового парляментарного кабінету.

Ольпіньскі поїхав до Варшави.

Тернопільський воєвода Ольпіньскі, іменований віцеміністром внутрішних справ виїхав уже оноді до Варшави, щоб обняти урядування.

Розлам „Хієни“.

Львівський „Дзенник Людови“ доносить з Варшави, що в лоні ославленої своїм „фашизмом“, „Гієни“ проходить фермент, що може покінчитися розламом тої ультра урядової і християнської партії на два угрупування.

Скасування виїмкового стану у Варшаві.

Денник Законів польської републики з дня 9. ц. м. приносить розпорядок польської ради міністрів в справі скасування виїмкового стану на просторі м. Варшави.

Експозе прем. Сікорского.

16-го січня премієр Сікорскі виголосить перед соймом експозе, після чого послідують заяви партій. „Хвиля“ повідомляє, що правиця хоче поставити демонстративну пропозицію на вотум недовіря урядови.

Слідство про 11-го грудня.

ПАТ. повідомляє, що з огляду на велику силу матеріялів що-до випадків 11. м. м. на вул. Варшави апеляційний суд призначив до цієї справи спеціяльного слідчого, Стефана Живнецкого.

Із соймових комісій.

Підчас обмірковування на засіданню статутової сенатської комісії справи урядової мови, волинський сенатор Пастернак зложив пропозицію, щоби національним меншостям признано право промовляти на рідній мові. Проти внеску виступив марш. Тромпчиньскі „з практичних оглядів“; пропозиція сенатора Пастернака; очевидно, перепала; внескодавець зголосив вотум сепаратум.

НОВИНКИ.

— **Конфіската.** Попереднє, святочне число нашого часопису сконфіскувала нам пол. прокураторія за одну стрічку поезії О. Бабія п. з. „Gloria!, три місця в статті „Польща в 1922. р.“ та частину новинки „Набір добровольців в Теребовлі“.

— **Залізнича катастрофа в Судовій Вишні.** Дня 4. ц. м. зударився ідучий зі Львова поспішний поїзд на стації Судова Вишня з товаровим поїздом. Поважних випадків не було. Причину зударення усталить слідство.

— **Площа Нарутовіча в Варшаві.** Магістратська варшавська комісія запропонувала назвати іменем Нарутовіча одну вулицю на Мокотові.

— **Ще один атентат на памятник Вільгельма.** В Галь над Сарою підложило кількох буршів міну під памятник Вільгельма, який ушкоджено тільки частинно, бо вартовий з наражeнням життя успів вирвати горіючий льонт.

— **Інтересна статистика.** Останні статистичні обчислення виказують, що загальне число студентів в висших школах Польщі і занятних нею земель виносить 38,752 в чому 24 процент Жидів.

— **Що робить Невядомскі в тюрмі?** „Газета Варшавска“ доносить, що засуджений на кару смерти Невядомскі використовує час пробування в тюрмі на викінчення научних праць, які мають небаром появитися на книгарських полицях.

— **Зріст дорожнечі в грудні м. р.** Варшавські часописи подають, що головний статистичний уряд очеркнув зріст дорожнечі в грудні м. р. у відношенню до листопада о 35 проц. Такіж обчислення в Повнани, і Лодзі виявили ще вищий процент.

— **В справах еміграції.** Польський еміграційний уряд подає до публичного відома, що усі ті, що одержали візи на виїзд до Америки, ще в 1920 р., а до тепер з них не користили, оскільки хочуть виїхати мусять постаратися о новий паспорт. Рівночасно візи видані на виїзд до Аргентини, Бразилії, Куби і инших південно-американських країв не будуть від тепер заміновавані на візи до Зединених Держав.

— **Залізнича катастрофа в Тшебіні.** Нічю з 7. на 8. ц. м. наїхав на стації в Тшебіні поспішний поїзд ч. 906. на товарний, при чому частинно знищено чотирнайцять возів товарного поїзду. З людей не потерпів ніхто.

— **Нарешті!** Варшавський „Курєр Польскі“ доносить, що супроти веденої тов. „Розвуй“ погромової пропаганди, що виходить поза рамці його статуту, польський уряд видав зарядження обмежуюче діяльність цього чорносотенного „товариства“ до границь зачеркнених статутом.

— **Новий подвиг львівської поліції.** Був собі у Львові п. Флях, який жив добре з п. Штернбахом. Одного ранку стрілило п. Фляхови до голови зробити п. Штернбахови „приємність“ та іменував його совітським директором залізниць з платнею 1,750.000 сов. рублів в місяць. А що мав якісь при собі бляткети з канцелярії отамана Петлюри, використав їх для свого „віца“. І був би пан Флях доручив „іменування“ свому приятелеви Штернбахови, якби не згубив був цінного документу в театрі. Номінацію „найшов“ портієр, заніс до поліції а там — закипіло. Поліція станула на ноги, обсадила театр, помешкання п. Фляха, п. Штернбаха і т. д., і щойно на другий день по ревізіях і допитах переконалася про те, що замісць п. Штернбаха впала жертвою доброго „віца“.

За редакцію відповідає Ол. Кузьма.

З друкарні Спілки „Діло“ Львів, Ринок ч. 10.